

KOLUMBIJA

Njeno polno ime je Republika Kolumbija (República de Colombia). Država na severno-zahodnem delu Južne Amerike. Tu se izmenjujejo prizori neokrnjene narave, pragozda, visokogorskih planot, indijanskih kultur, zvoka maracasov in tropskega sadja. Kolumbija je dežela prekrasne kolonialne kulture z najbolje ohranjenimi mesti, pod zaščito Unesca. Večina dežele leži med ekvatorjem in 10° severne poloble. Spada med Karibski del Južne Amerike. Časovna razlika je +6 ur glede na slovenski oz. srednjeevropski čas. Geografska lega je odločilno vplivala na družbenogospodarski razvoj. V začetku 16. stoletja so Španci začeli v obalnem pasu razvijati plantažno poljedelstvo. Kot delovno silo so uporabljali sužnje iz Afrike. Za večino latinskoameriških držav so značilne velike razlike v gostoti prebivalstva; večina prebivalstva živi na manjšem ozemlju, medtem ko so velika prostranstva zelo redko poseljena. Pri Kolumbiji je zgostitev v andskih dolinah. Pripadata ji še otoka Isla de San Andres in Isla de Providencia, nekaj koralnih grebenov v zahodnem delu Karibskega morja ter tihooceanskega otoka Isla de Malpelo in Isla Gorgona. V Kolumbiji je mogoče srečati vse mogoče klime, ki se spreminjajo z nadmorsko višino, vendar prevladuje tropska in subtropska klima. Kava je glavna kmetijska rastlina in predstavlja velik del izvoza države. Najdaljša kolumbijska reka pa je Magdalena.

Glavno mesto je Santa Fe de Bogota Bogota, ki je tudi največje mesto v državi. Ima 4,9 prebivalcev in leži v visokogorski kotlini v Vzhodnih Kordiljeri med dvema grebenoma Sierra Central in Sierra Occidental. Bogota je tipično Latino-Ameriško velemesto (razviti center mesta in barakarska predmestja). V mestu je veliko vojakov. Polno pa je tudi arhitekturnih in zgodovinskih znamenitosti neprecenljive vrednosti. Leži v osrednjem delu države. Njena nadmorska višina je 2560 m. Državo sestavljata dva osnovna dela in sicer ravninski in gorati del. Andi se proti Karibskemu morju pahljačasto razdelijo na štiri gorske hrbte z vmesnimi širokimi dolinami, kjer živi večina prebivalstva. Pogorje Andov, teče vzporedno s pacifiško obalo in skoraj neopazno izgine v karibsko morje. Polovica Kolumbije leži vzhodno od Andov, večina tega področja je prekrita s savanami, ki se proti jugu spremenijo v tropski pragozd. Kot zanimivost naj omenim, da imajo tudi zelo poseben muzej. Imenuje se "Muzej Zlata" in hrani predkolumbijske zlate artefakte. To je ročno izdelano orožje in

orodje iz predzgodovinske ali prazgodovinske dobe. Muzej pa je najpomembnejši na svojem področju. Značilna jed za Bogoto pa je Fritanka. Mastna mešanica klobas, krvavic, krompirčkov za posladek pa še ledvic.

Površina države meri 1 138 914 km². Iz vzhoda na zahod meri 1000 km in iz severa proti jugu 1800 km. Kolumbija šteje 36,3 milijone prebivalcev. Od tega jih kar tri četrtine živi v andskih dolinah in kotlinah). V Kolumbiji živi 32 prebivalcev na km². Letna rast prebivalstva je 2,2%, življenjska doba pa je 69 let. Prebivalstvo je zelo barvito. Prevladujejo mestici (mešani potomci belcev in Indijancev) z 58%, sledijo belci z 20%, ki po večini kreoli (potomci evropskih priseljencev, zlasti Špancev) in so vrhnja plast prebivalstva, mulati (mešani potomci belcev in črncev) z 14%, sledijo pa še črnici, ki jih je 4%, mešanci med črnici in Indijanci - Zambiji (3%), najmanj pa je Indijancev z 1%. Prvotni prebivalci Indijanci so se ohranili le v nižavjih na vzhodu in v odročnih delih Andov. Poleg klimatsko ugodnih Andov, kjer so milijonska mesta Bogota, Medellin in Cali je gosto poseljena Karibska obala. Zaradi močnega izseljevanja ljudi s podeželja živi več kot tri četrtine prebivalcev v mestih, na obrobjih hitro rastejo barakarska naselja. Razen majhnih protestantskih in judovskih skupnosti in nekaj animistov so Kolumbijci katoličani, saj jih je kar 95%. Obveznega osnovnega šolanja marsikje ne izvajajo, ker je premalo šol in učiteljev. Nepismenih je še 12% prebivalstva. V državi je več kot 200 višjih šol, med njimi 120 univerz; najstarejša je 1573 ustanovljena nacionalna univerza v Bogoti. Uradni jezik je španščina. Indijanci pa govorijo deloma v svojih jezikih, zlasti kečvanskem in čibčevskem.

Upravna razdelitev je na 32 departmajev. To je velika upravna enota. Glavno mesto Bogota pa je posebno okrožje. Kolumbija je tudi po novi ustavi leta 1991 predsedniška republika. Neodvisna pa je že od leta 1819. Predsednika vsake štiri leta izvolijo na volitvah. Najvišje zakonodajno telo je narodna skupščina, dvodomni parlament, sestavljen iz poslanske zbornice s 165 poslanci in iz senata s 102 izvoljenima senatorjema. Na oblasti sta se do volitev leta 1991 menjavali liberalna in konservativna stranka; po volitvah sodeluje v vladi več strank. Vlada je že precej časa brez moči pred terorističnimi dejavnostmi različnih desničarskih skrajnežev, levičarskih gverilskih gibanj in kokainske mafije. Pravosodno je urejeno po španskem in francoskem zgledu; najvišji sodni organ je vrhovno sodišče v Bogoti s 24 sodniki. Od leta 1945 je ustavna članica OZN. Članica pa je tudi

pri OAS (Organizacija Ameriških držav), ALADI, SELA, Andski sporazum in Amazonski sporazum. Denarna enota je kolumbijski peso (COP). 1 USD = 2000 COP.

Obale Kolumbije sta 1499 odkrila A. de Ojeda in A. Vespucci. G. J. Quesada je 1536-39 osvojil majhne države Indijancev Čibčev v notranjosti in 1538 ustanovila Bogoto. V naslednjih stoletjih je postala center španske kolonizacije tega dela Amerike. Od 1543 je bila Kolumbija kot Nova Grenada del podkraljestva Peru (ali Nova Kastilija), ki je obsegalo skoraj vso Južno Ameriko in Panamo. Pod vplivom vojne za neodvisnost ZDA od 1781 poskusi upora proti španski vladavini. 1810 so prvič razglasili neodvisnost; 1815/16 je Špancem uspelo ponovno uveljaviti svojo oblast; 1819 pa jo je dokončno uničil S. Bolivar. 1819-1822 so se Nova Granada, Venezuela in Quito združili v republiko Velika Kolumbija, ta je po državljanski vojni 1830 razpadla na posamične države. Nova Grenada je ime Kolumbija dobila šele leta 1863. 1886 so sprejeli centralistično ustavo in kljub nasprotovanju liberalcev razglasili katoliško vero za državno. Upor liberalcev je prerasel v državljansko vojno, v kateri so 1899-1901 zmagali konservativci. 1903 se je na pobudo ZDA, ki so kupila francosko Panamsko družbo, Panama odcepila od Kolumbije. Napetost so ZDA pomirile tako, da so 1921 plačale Kolumbiji 25 milijonov dolarjev. 1930-1946 je več liberalnih vlad izpeljalo šolske in socialne reforme ter odvzelo katoliški Cerkvi posebne pravice, ki so ji pripadale kot državni veri. 1928-57 državljanska vojna med liberalci in konservativci, v kateri je umrlo okoli 280 000 ljudi. Z ustavno reformo 1957 so si liberalci in konservativci, združeni v Narodni fronti, samovoljno razdelili oblasti, tako da so se izmenjavali na položaju predsednika države in si delili mesta v vladi in v parlamentu. Posledica so v 60. in v 70. letih nastale levičarsko usmerjene gverilske skupine. Od takrat poteka življenje v Kolumbiji v znamenju državljanske vojne med levičarskimi gverilci in armado ter nasilja desničarskih eksadronov smrti in kokainske mafije. 4.7.1991 so sprejeli novo ustavo. Na začetku 1991 so številne gverilske organizacije po pogajanjih z vlado odložile orožje in se preoblikovale v politične stranke. Na začetku 1992 je vlada zaradi socialnih razmer razglasila izredno stanje; ukrepi predsednika za izboljševanje socialnega položaja so se omejili na splošne službe in oborožene sile. Sredi 1992 so se spet razplameneli spopadi z gverilo, kokainska mafija pa je izvedla številne atentate; 8.11.92 je bilo v državi razglašeno izredno stanje. 11.2.93 so predsedniki

Kolumbije, Mehike in Venezuele sprejeli sklep o ustanoviti območja proste trgovine (od 1.1.94). Januarja 94 je bil predsednik države izvoljen kandidat Liberalne stranke Ernesto Samper Pizano. Zaradi očitkov, da je predsednik svojo volilno kampanjo financiral z denarjem, pridobljenim v trgovinah z drogami, je bila uvedena posebna preiskava. Komisija je zaradi pomanjkanja dokazov očitke zavrnila; tako so odločili tudi poslanci parlamenta. Samper je napovedal ostrejšše ukrepe proti trgovini z drogami.

Od začetka leta 95 je bilo v Kolumbiji umorjenih več kot 20 000 oseb, pogosto iz političnih motivov. Za umore so večinoma odgovorne številne gverilske organizacije v državi, med drugim Ejercito de liberacion nacional (ELN); ta je kriva tudi za številne ugrabitve in napade na naftne družbe. Kljub notranjepolitični krizi pa je kolumbijsko gospodarstvo stabilno.

Kolumbija je edina južnoameriška država ob Atlantskem (Karibsko morje) in Tihem oceanu. Obalne ravnine (Llanuras) so deloma močvirnate. Največji del države obsegajo Andi, ki se v Kolumbiji razdelijo na tri velike gorske verige: Zahodno, Srednjo in Vzhodno Kordiljero; vmes ležita podolžni dolini ob Ríu Cauca in Ríu Magdalena. Predvsem v Vzhodni Kordiljeri so na območjih do 2800 m obsežne visoke planote. V Srednjih Kordiljeri se dvigajo številni, deloma še delujoči ognjeniki, nekateri celo prek 5000 m. Najvišji vrh Kordiljer je Pico Cristobal Colon, ki je visok 5800 m, v Sierrri Nevadi de Santa Marta (najstarejše mesto v Kolumbiji), osamljenem gorovju na skrajnem severu. Vzhodno in jugovzhodno od Andov so nižavja ob pritokih Orinoka in Amazonke, ki zavzemajo več kot polovica državnega ozemlja.

Kolumbijsko gospodarstvo še vedno temelji na kmetijstvu, v katerem je zaposlena več kot četrtnina aktivnega prebivalstva. Obdelani sta samo dve petini površin. Za kmetijstvo je zelo ugodna razporeditev območij pridelovanja po višinskih pasovih, kar omogoča gojenje zelo različnih kultur. Najpomembnejši pridelek in izvozno blago je kava (z Brazilijo tekmuje je za prvo mesto med svetovnimi izvoznicami kave), ki uspeva v zmerno toplem pasu, skupaj s kakavom, koruzo in bombažem. Krompir pridelujejo tako na višavju kot tudi v nižjih delih visokogorske stepe. V vročih in vlažnih nižavjih pridelujejo banane, sladkorni trs, tobak in riž, na višjih območjih pšenico, ječmen, krompir in sadje. Za izvoz gojijo tudi rezano cvetje. Kljub agrarni reformi (od 1961) je lastništvo zemlje skrajno neenakomerno razporejeno. V žvinorejstvu prevladuje govedoreja, na visokih andskih pokrajinah pa se pasejo vikunje (južnoameriška divja žival z mehko volnato

dlako); predvidoma je pospeševanje ribištva. Za številne majhne kmete je pridelovanje mamil, predvsem koka in marihuana, najpomembnejši vir dohodka. Illegalna trgovina z mamili prinaša ogromen zaslužek, oskrbujejo predvsem tržišče v ZDA in Evropi. V številnih laboratorijih ga skrivoma pošiljajo na tržišče. Dobro organizirane skupine (kokainska mafija), ki vodi proizvodnjo in prodajo kokaina, vlagajo ogromen kapital v gospodarske in družbene dejavnosti in jih s tem nadzirajo. Država skuša s pomočjo ZDA uničiti proizvodnjo kokaina in zlomiti moč mafije.

Gozdarstvo je zaradi slabih prometnih povezav slabo razvito. Kolumbija ima veliko rudno bogastvo: poleg bogatih nahajališč zlata, dragih kamnov (smaragdi), železove rude, premoga in nafte (predvsem na severozahodu) še baker, nikelj, boksit, žveplo in fosfati, ki jih šele začenjajo izkoriščati. Vzhodni del Kolumbije je savanski in pravo nasprotje zahodnemu, površje je uravnano, mnogo je rek, poselitev je redka, gospodarsko pa je skoraj neizkoriščeno. Reke pripadajo orinoškemu in amazonskemu porečju.

Industrija je v zadnjih desetletjih močno napredovala in je večinoma zgoščena v velikih aglomeracijah okrog Calija, Medellina in Bogote ter v mestih ob karibski obali. Najpomembnejše panoge so živilska, tekstilna, papirna, kemična petrokemična (pridobivanje organskih spojin iz nafte) industrija, metalurgija, elektroindustrija, strojna in avtomobilska industrija. Država uvaža industrijsko in transportno opremo, blago za široko potrošnjo, kemikalije, papirni proizvodi, gorivo in elektriko. Kolumbija največ trguje z ZDA, Evropsko unijo, državami Andskega pakta in Japonsko. Slovenija v Kolumbijo izvažata števec električnega toka, papir in karton, živalsko hrano, elektromagnete, stikala in varovalke, rastlinske alkaloidi, brusne plošče, vijake in matice iz železa, plošče in liste iz gume ter palice in profile iz legiranih jekel.

Zaradi geografskih značilnosti države je letalski promet zelo pomemben; številna manjša in več mednarodnih letališč. Cestno omrežje gradijo postopoma; tudi panameriška cesta še ni v celoti zgrajena. To je medcelinska cestna povezava med ZDA in Srednjo ter Južno Ameriko. Cesta je zgrajena skoraj v celoti, v gradnji je le še odsek med Panamo in Kolumbijo. Železnica povezuje pristaniški mesti Buenaventura ob Tihem oceanu in Santa Marta ob Karibskem morju z notranjostjo. Najpomembnejša pristanišča Kolumbije so: Cartagena, Barranquilla, Turbo in Buenaventura.

Turizem je razvit predvsem ob karibski obali. Od leta 1994 oblikuje Kolumbija skupaj z Venezuelo in Mehiko območje proste trgovine. V desetih letih pa naj bi odpravili tudi notranje carine. Prek Mehike pa se bo odprla tudi pot na severnoameriško tržišče.

Kolumbija je v tropskem ali vročem pasu. Na podnebje odločilno vpliva nadmorska višina in širina, saj se glede na to spreminja. Karibske ravnice so relativno suhe, tu sta dve kratki deževni dobi, pogosto pa divjajo hurikani. Največ padavin je na pacifiški obali in sicer v osrednjih dolinah in v Amazonski kotlini. Nižavja so vroča in vlažna (tierra caliente, povprečna letna temperatura v Barranquilla je 28°C), nad 600 m je zmerno toplo (tierra templada, povprečna letna temperatura Medellín je 20°C) nad 2000 m je zmerno hladno (tierra fria, povprečna letna temperatura Bogote je 13°C) in preko 2800 m visoko je mrzlo in megleno (tierra helada).

Največ padavin je ob tihooceanski obali in na zahodni strani Andov (od 3000 mm na jugu do 10 000 mm na severu). Tako kot podnebje je različno tudi rastje. V Amazonskem nižavju ter severnih delih tihooceanske obale je tropski deževni gozd, ki višje prehaja v gorski gozd; v sušnejšem nižavju na severovzhodu prevladuje savana (llanos); v Andih nad 3200 m so suhe trave, blazinsko rastje in sukulenti, na obali pa rastejo mangrove.

Turistov zaradi razmer, ki so tam, skoraj ni. Najprimernejši čas za obisk Kolumbije je v sušnem obdobju. Večina Kolumbijcev gre tako na dopust med koncem decembra in sredino januarja, tako je gneča v hotelih in na cestah večja. Obstaja nevarnost višinske bolezni - na višini več kot 3000 m/morjem je zrak redkejši (30 % manj vdihanega kisika). Potrebno je počasno gibanje, veliko tekočine - kolere, hepatitisa A+B+D, malarije, stekline, tetanusa in tifusa. V mestih je veliko salse lokale, ki jih veliko plešejo tudi na zabavah.

VREME- POVPREČJE	JAN.	FEB.	MAR.	APR.	MAJ	JUN.	JUL.	AVG.	SEP.	OKT.	NOV.	DEC.
BOGOTA (KOLUMBIJA), 2560 m/morjem												
DAN (°C)	21	21	21	20	20	19	19	19	20	20	20	21
NOČ (°C)	7	7	9	10	10	9	8	8	8	9	8	7

SONCE (ur/dan)	6	5	4	3	3	4	4	4	4	3	4	5
DEŽ (dni/mesec)	9	7	10	18	16	10	16	10	13	18	16	13
